

УДК 316.62:330.16

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК СУБ'ЄКТИВНОГО ТА ОБ'ЄКТИВНОГО ЩАСТЯ: ІСТОРИЧНА РЕТРОСПЕКТИВА ДОСЛІДЖЕНЬ, НОВІ ЕМПІРИЧНІ ДОКАЗИ ТА РОЗДУМИ

Лариса Лігоненко; Євген Борисов

*Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
Київ, Україна*

Резюме. Присвячено отриманню нових емпіричних доказів стосовно співвідношення суб'єктивного та об'єктивного благополуччя. Метою дослідження став подальший розвиток підходів до визначення переліку показників (змінних), які формують передумови суб'єктивного благополуччя (щастя, задоволеності життям) та можуть використовуватися в перебігу досліджень щастя; виявлення факторів, які зумовлюють суб'єктивне благополуччя (предиктори щастя) для країн з різним рівнем ВВП на душу населення (GDP per capita). Інформаційною базою дослідження стали результати Щорічного Всесвітнього опитування стосовно сприйняття щастя (World Happiness Report) та Індекс глобальної конкурентоспроможності (The IMD World Competitiveness Ranking). На основі оцінювання тісноти кореляційних зв'язків були перевірені гіпотези щодо впливу на сприйняття щастя таких факторів, як: Пенсійне фінансування (Pension funding, Pens), Рівні можливості (Equal opportunity, EO), Наявний дохід (Disposable Income, DI), Використання великих даних і аналітики (Use of big data and analytics, BigData), Імідж за кордоном або брендинг (Image abroad or branding, Brand), Цифрова трансформація в компаніях (Digital transformation in companies, Digital), Інфраструктура охорони здоров'я (Health infrastructure, InfHealth). З метою перевірки гіпотези про залежність суб'єктивного благополуччя (щастя) від показника об'єктивного благополуччя (GDP) країни були згруповані у 2 групи («бідні» та «заможні») по 27 країн кожна – з доходом вище та нижче середнього по сукупності країн, які увійшли в нашу вибірку (40 тис. доларів США). Проведене дослідження дозволяє констатувати, що предиктор GDP для першої групи («бідні» країни) суттєво впливає на «рівень щастя», тоді як для другої групи («заможні» країни) не впливає. Перелік предикторів суб'єктивного благополуччя (щастя) залежить від об'єктивного благополуччя, індикатором якого є GDP: предиктор FLS (свобода робити життєвий вибір) є суттєвим для «заможних» і не суттєвим для «бідних» країн; предиктор PC (сприйняття корупції) є суттєвим (з від'ємною кореляцією) для «заможних країн», тоді як для «бідних країн» він не є статистично значущим; предиктор DI (наявний дохід) суттєво впливає на рівень щастя для першої групи, тоді як для другої групи не суттєво. Отримані висновки мають бути враховані державними та регіональними органами; слугувати мотиватором для розроблення відповідних цільових програм та планів заходів, спрямованих на їх покращення.

Ключові слова: економіка щастя, щастя, суб'єктивне благополуччя, чинники благополуччя, предиктори щастя.

https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2024.05.210

Отримано 26.06.2024

UDC 316.62:330.16

THE RELATIONSHIP BETWEEN SUBJECTIVE AND OBJECTIVE HAPPINESS: A HISTORICAL REVIEW OF RESEARCH, NEW EMPIRICAL EVIDENCE, AND REFLECTIONS

Larysa Ligonenko; Yevhen Borysov

Kyiv National University of Economics named after V. Hetman, Kyiv, Ukraine

Summary. The article is devoted to obtaining new empirical evidence regarding the correlation between subjective and objective well-being. The purpose of the study was the further develop approaches to determining the list of indicators (variables) that form the prerequisites of subjective well-being (happiness,

life satisfaction) and can be used in the course of happiness research; identification of factors that determine subjective well-being (predictors of happiness) for countries with different levels of GDP per capita. The information base of the study was the results of the Annual World Survey on the Perception of Happiness (World Happiness Report) and the Global Competitiveness Index (The IMD World Competitiveness Ranking). Based on the assessment of the closeness of the correlations, hypotheses were tested regarding the influence on the perception of happiness of such factors as: Pension funding (Pens), Equal opportunity (EO), Disposable income (DI), Use of big data and analytics (BigData), Image abroad or branding (Brand), Digital transformation in companies (Digital), Health infrastructure, (InfrHealth). In order to test the hypothesis about the dependence of subjective well-being (happiness) on the indicator of objective well-being (GDP), the countries were grouped into 2 groups («poor» and «wealthy») of 27 countries each – with income above and below the overall average of the countries included in our sample (40 thousand US dollars). The conducted research allows us to state that the GDP predictor for the first group («poor» countries) significantly affects the «level of happiness», while for the second group («wealthy» countries) it does not. The list of predictors of subjective well-being (happiness) depends on objective well-being, the indicator of which is GDP: the FLS predictor (freedom to make life choices) is significant for «wealthy» and not significant for «poor» countries; the predictor PC (perception of corruption) is significant (with a negative correlation) for «rich countries», while it is not statistically significant for «poor countries»; the predictor DI (disposable income) significantly affects the level of happiness for the first group of counties, while for the second group, it is not significant. The obtained conclusions should be taken into account by state and regional bodies, and serve as a motivator for the development of appropriate target programs and action plans aimed at their improvement.

Key words: economics of happiness, happiness, subjective well-being, factors of well-being, predictors of happiness.

https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2024.05.210

Received 26.06.2024

Постановка проблеми. Проблематика суб'єктивного благополуччя (науковий синонім поняття «щастя») в останні десятиліття привертає увагу все більшої кількості дослідників, визнається дослідницьким мейнстримом сьогодення та новою парадигмою дослідження соціально-економічних систем. Різні аспекти цього явища – детермінанти формування, прояву, впливу на результати життєдіяльності та успіхи як окремих індивідуумів, так і організацій та навіть країн – вивчають філософи, антропологи, психологи, соціологи, економісти, менеджери, фахівці з державного управління тощо. Проблематика благополуччя, щастя та задоволеності життям – пріоритетна тема багатьох наукових досліджень, про що свідчить всезростаюча кількість наукових публікацій, в яких термін «суб'єктивне благополуччя» зазначається як ключове слово. Тільки в наукометричній базі SCOPUS наявні понад 12 тис. публікацій, присвячених цій проблематиці, їх кількість стрімко зростає, а переліків галузей науки розширюється. По суті виник та активно розвивається новий напрям науки – Економіка щастя – міждисциплінарне дослідження, спрямоване на пошук відповідей на питання – що таке щастя, від чого воно залежить, на що впливає, як його забезпечити.

Великий науковий інтерес до проблематики суб'єктивного благополуччя пов'язаний з високою практичною значущістю таких досліджень. Більше 10 років назад в липні 2011 року була прийнята резолюція Генеральної Асамблеї ООН 65/309 «Щастя: на шляху до цілісного визначення розвитку», яка визначила доцільність вимірювання щастя та використання цих даних для формування державної політики. Резолюція чітко декларує: «Кінцевою метою кожної людини є щастя, а отже, саме держава, або уряд, має нести відповідальність за створення тих умов, які дозволять громадянам реалізувати цю цінність, цю мету» [1].

Ця вимога до керівників та урядів держав не втратила своєї актуальності дотепер. В економіці 5.0, розбудова якої є пріоритетом № 1 поточного десятиліття, ключовим принципом визнаний людиноцентризм [2], оскільки будь-яка людина прагне бути щасливою. Отже, забезпечення суб'єктивного благополуччя (щастя) своїх громадян має стати ключовим орієнтиром розвитку будь-якої держави.

Висока практична значущість та цінність для розроблення державної політики та розвитку людства й зумовлює зацікавленість в усвідомленні детермінантів суб'єктивного благополуччя як на особистому, так і на державному рівнях.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Праці багатьох науковців різних країн світу продовж останніх 50-ти років були присвячені дослідженню суб'єктивного благополуччя та його кореляції з об'єктивними параметрами благополуччя на рівні як окремих індивідуумів, домогосподарств, так і країн світу.

В наукометричній базі SCOPUS за пошуковим запитом («subjective well-being») виявлено 12276 наукових статей, причому їх кількість стрімко збільшується. Їх авторами є соціологи (24,1%), психологи (23,4%), медики (16,6%), фахівці з гуманітарних наук (6,5%), економіки та економетрики (5,6%), бізнес-адміністрування (4,6%) та ін., що підтверджує визнання даної проблематики як міждисциплінарної та найактуальнішої.

Узагальнююче уявлення про ступінь розроблення даної проблематики, отримані висновки та наявні дискусійні питання дають підготовлені літературні огляди (ревію), зокрема Dominko M., & Verbič M. (2019) [3], Jain M., Sharma G. D., & Mahendru M. (2019). [4], Singh K., Saxena G., & Mahendru M. (2023) [5].

Одним з найпопулярніших ракурсів дослідження проблематики суб'єктивного благополуччя, які традиційно розглядаються, є оцінювання співвідношення суб'єктивного та об'єктивного благополуччя: розгляд, критика, пояснення чи спростування «парадоксу Істерліна». Нагадаємо, що Річард Істерлін – перший економіст, професор Університету Пенсільванії, який почав вивчати дані про щастя та по суті «відкрив» в 1974 році нову галузь економічних досліджень – «економіку щастя» – сформулював всесвітньовідоме твердження (висновок), яке отримало назву за його прізвищем («парадокс Істерліна»): «щастя залежить безпосередньо від доходу як між націями, так і всередині них, але довготермінові темпи зростання щастя та доходу істотно не пов'язані (щастя не зростає, хоча дохід продовжує зростати)» [6].

Інформаційною базою для виявлення парадоксу стали динамічні ряди доходу та задоволеності життям у США з 1946 по 1970 роки. За цей період доходи американців зросли більш як втричі, а рівень щастя майже не змінився. В більш пізніх публікаціях дослідник підтвердив наявність виявленого парадоксу, спираючись на дані США до 2014 року, а також для менш розвинених країн і країн, що переходять від соціалізму до капіталізму [7].

Публікація досліджень та висновків Р. Істерліна викликало появу окремих теорій (ефект соціального порівняння [8, 9] генетична адаптація (звикання) [10, 11], які пояснюють виявлений парадокс, а також шквал подібних досліджень, спрямованих на підтвердження отриманих висновків [12, 13], уточнюють форму чи прояв взаємозв'язку (згладжування тенденції щастя відбувається після деякого мінімального рівня доходу) [14] чи їх заперечення [15, 16, 17, 18]. В останній статті Р. Істерліна (2017) наводиться детальний аналіз таких публікацій з оцінюванням прийнятності отриманих висновків [19].

Відносно новим аспектом є вивчення взаємозв'язків суб'єктивного благополуччя з соціально-економічним статусом, умовами життєдіяльності індивідуумів задля забезпечення подолання нерівності в доходах та досягнення інших цілей сталого розвитку, зокрема обмеження викидів вуглецю (Fanning A. L., & O'Neill D. W. (2019) [20]).

Набуває все більш широкого визнання гіпотеза наявності певного критичного рівня доходу, перевищення якого вже не зумовлює зростанням рівня суб'єктивного благополуччя. Тобто рівень щастя починає пояснюватися іншими, а не матеріальними факторами. Jebb et al. (2018) [21] виявили, що це відбувається в середньому при доходах 60–75 тис. доларів, але має суттєві регіональні відмінності (в країнах Західної Європи та Скандинавії цей поріг становить 50 тис. дол.; в країнах Латинської Америки та

Карибського басейну – 30 тис. доларів). *Stelzner (2022) [22]* запропонував теоретичне пояснення виявлених чисельних емпіричних фактів відсутності взаємозв'язку між щастям та доходом на основі моделювання споживання з урахуванням корисності придбання та соціального позиціонування. Розроблена ним модель демонструє як внутрішньогрупову динаміку від зміни доходу, так і зміну кореляції між середнім доходом і середнім рівнем щастя в країні після досягнення певного рівня доходу.

Метою дослідження є отримання нових емпіричних доказів щодо взаємозв'язку суб'єктивного та об'єктивного благополуччя (щастя), визначення чинників, які зумовляють щастя для населення країн з різним рівнем об'єктивного благополуччя.

Постановка завдання. З метою досягнення визначеної мети поставлено такі завдання:

1) подальший розвиток методичних підходів до оцінювання суб'єктивного благополуччя (щастя) шляхом визначення переліку показників (змінних), які формують передумови суб'єктивного благополуччя (щастя, задоволеності життям) та можуть використовуватися в перебігу досліджень щастя для пояснення його рівня; формування гіпотез щодо наявності зв'язку між ними;

2) виявлення переліку змінних, які зумовлюють суб'єктивне благополуччя (предиктори щастя) для країн з різних рівнем ВВП на душу населення на основі оцінювання тісноти кореляційних зв'язків між ними. Оцінювання буде проводитися в цілому за сукупністю країн та для країн з різним рівнем ВВП на душу населення.

Хоча ми приєднуємося до думки багатьох дослідників, що показник ВВП на душу населення має суттєві недоліки та не є об'єктивним мірилом матеріального благополуччя, ми будемо використовувати його як критерій класифікації країн, враховуючи світове визнання та усталену практику використання.

Виклад основного матеріалу. Інформаційну базу дослідження склали 2 набори даних: щорічної Всесвітньої доповіді про щастя за 2021 р. «(World Happiness Report 2021)» [23] та рейтинг Міжнародної конкурентоспроможності країн за 2021 р. (The IMD World Competitiveness Ranking) [24].

«Всесвітній звіт щастя-2021» підготовлено провідними дослідницькими інститутами світу, зокрема Мережею рішень для сталого розвитку при ООН, Центром сталого розвитку Колумбійського університету та Дослідницьким центром добробуту Оксфордського університету.

Щорічна Всесвітня доповідь про щастя (World Happiness Report) містить рейтинг країн світу за рівнем щастя їхнього населення. В доповіді здійснюється порівняльний аналіз 156 країн за двома групами показників, які віддзеркалюють суб'єктивне та об'єктивне благополуччя населення цих країн.

Джерелом даних щодо суб'єктивних оцінок є результати 7-ої хвилі опитування Gallup World Poll «Дослідження світових цінностей» (GWP) американського інституту Gallup [25]. Міжнародне опитування Gallup International проводиться з 1977 року з ініціативи, за методологією та під керівництвом доктора Джорджа Галлапа й створеного ним Інституту та наукової асоціації World Values Survey. Передбачає проведення опитування серед 1000 респондентів віком від 15 років у кожній із понад 150 країн світу. Опитування по праву вважається найповнішим та наймасштабнішим дослідженням у світі, оскільки охоплює 99% дорослого населення світу.

Суб'єктивний добробут громадян визначається на базі відповіді на запитанні: «Який рівень Вашого добробуту за десятибальною шкалою (На якій сходинці драбини Кантріла ви зараз знаходитесь?). Крім відповіді на ці запитання, використовуються відповіді й на інші запитання, які віддзеркалюють чинники, що гіпотетично зумовлюють суб'єктивний добробут. Повну інформацію щодо переліку цих питань та змінних, що

сформовані на їх основі, наведено базуючись на Статистичному додатку до розділу 2 Звіту [26] представлено у табл. 1.

Таблиця 1. Характеристика змінних Щорічної Всесвітньої доповіді про щастя (World Happiness Report, 2021), які використані в процесі дослідження

Назва змінної українською мовою/англійською мовою	Умовна позначка	Змістовна інтерпретація
Оцінювання положення на драбині Кантріла (життєвій драбині) Ladder score	LS	Середня по країні відповідь респондентів на запитання GWP «Будь ласка, уявіть собі драбину, сходинки якої пронумеровані від 0 внизу до 10 вгорі. Верхня сходинка являє собою найкраще можливе життя для Вас, а нижня – найгірше можливе життя для Вас. На якій сходинці драбини, на вашу думку, ви знаходитесь у даний момент?»
Соціальна підтримка Social support	SS	Середнє по країні значення бінарних відповідей (0 або 1) респондентів на запитання GWP «Якби Ви потрапили в біду, чи є у Вас родичі або друзі, на яких Ви можете розраховувати, що вони допоможуть Вам, коли Ви цього потребуєте?»
Очікувана тривалість здорового життя Healthy life expectancy	HLE	Ґрунтується на даних, отриманих з репозиторію даних Глобальної обсерваторії охорони здоров'я Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ) станом на 2020-09-28; у разі необхідності здійснена екстраполяція на основі попередніх даних
Свобода робити життєвий вибір Freedom to make life choices	FLC	Середнє по країні значення відповідей респондентів на запитання GWP «Ви задоволені чи незадоволені своєю свободою обирати, що робити зі своїм життям?»
Щедрість Generosity	G	Залишок від регресії середнього по країні показника відповіді на запитання GWP «Чи жертвували ви гроші на благодійність протягом останнього місяця?» на ВВП на душу населення
Сприйняття корупції Perceptions of corruption	PC	Середнє по країні значення відповідей респондентів на 2 запитання ГВП: 1) «Чи поширена корупція в уряді, чині?» 2) «Чи поширена корупція в бізнесі, чи ні?»
Довіра до національного уряду Confidence in national government	GNG	Середнє по країні значення відповідей респондентів на запитання GWP «На скільки за 10 бальною шкалою ви довіряєте національному уряду»
Позитивний вплив Positive affect	PA	Середнє по країні значення відповідей респондентів GWP на 3 запитання позитивного впливу (щастя, сміх, задоволення): «Чи відчували ви такі почуття протягом БІЛЬШОСТІ ДНЯ вчорашнього? Як щодо Щастя?», «Чи багато ви вчора посміхалися або сміялися?» і «Чи відчували ви такі почуття протягом БІЛЬШОЇ ЧАСТИНИ ДНЯ вчора? Як щодо Задоволення?»
Негативний вплив Negative affect	NA	Середнє по країні значення відповідей респондентів GWP на 3 запитання негативного впливу (тривога, смуток і гнів): «Чи відчували Ви такі почуття протягом БІЛЬШОСТІ ДНЯ вчора? Як щодо смутку?», «Чи відчували ви такі почуття протягом БІЛЬШОСТІ ДНЯ вчора?», «Як щодо гніву?», «Чи відчували ви такі почуття протягом БІЛЬШОСТІ ДНЯ вчора? Як щодо гніву?»

Джерело: складено авторами відповідно до [26].

Другим джерелом даних, які використанні в дослідженні, є дані, які використовувалися в процесі обчислення Індекс глобальної конкурентоспроможності (The Global Competitiveness Index) [24]. Цей індекс і сформований на його основі рейтинг країн світу за показником економічної конкурентоспроможності розраховується за методикою Всесвітнього економічного форуму (ВЕФ). Він базується на зіставленні загальнодоступних статистичних даних і підсумків загального опитування керівників компаній – великого щорічного дослідження, яке проводиться ВЕФ разом з мережею партнерських організацій – провідних дослідницьких інститутів і організацій у країнах, аналізованих у звіті.

Дослідження проводиться з 1979 року і в цей час представляє найповніший перелік показників конкурентоспроможності по різних країнах світу.

Індекс глобальної конкурентоспроможності формується на основі 113 змінних, які докладно визначають конкурентоспроможність країн світу, що знаходяться на різних рівнях економічного розвитку. Набір змінних на дві третини складається з результатів всеосяжного опитування керівників компаній (щоб охопити широке коло чинників, котрі впливають на бізнес-клімат у досліджуваних країнах), а на одну третину – із загальнодоступних джерел (статистичні дані й підсумки досліджень, які здійснюються на постійній основі міжнародними організаціями).

Конкретний перелік змінних, які використані в нашому дослідженні, зумовлений можливостями використання Довідкової бази даних про світову конкурентоспроможність [40] представлений у табл. 2.

Таблиця 2. Характеристика змінних Індексу глобальної конкурентоспроможності-2021 (The Global Competitiveness Index-2021), які використані в процесі дослідження

Назва змінної українською мовою/ англійською мовою	Умовна позначка	Змістовна інтерпретація
ВВП на душу населення GDP per capita	GDPo	Gross domestic product, USD per capita Валовий внутрішній продукт, долар США на душу населення
Pension funding Пенсійне фінансування	Pens	Pension funding is adequately addressed for the future (Executive Opinion Survey based on an index from 0 to 10) Пенсійне фінансування адекватно вирішується на майбутнє (на основі індексу від 0 до 10)
Equal opportunity Рівні можливості	EO	Законодавство про рівні можливості у вашій економіці заохочує економічний розвиток (на основі індексу від 0 до 10) Equal opportunity legislation in your economy encourages economic development (Opinion Survey based on an index from 0 to 10)
Disposable Income Наявний дохід	DI	Female/male ratio. (Based on gross income minus social security contributions and income taxes) Співвідношення в доходах жінки/чоловіки (На основі валового доходу мінус внески на соціальне страхування та податки на прибуток)
Use of big data and analytics Використання великих даних і аналітики	BigData	Companies are very good at using big data and analytics to support decision-making. (Competitiveness Executive Opinion Survey based on an index from 0 to 10) Компанії дуже добре вміють використовувати великі дані та аналітику для підтримання прийняття рішень (на основі індексу від 0 до 10)
Image abroad or branding Імідж за кордоном або брендинг	Brand	The image abroad of your country encourages business development. (Competitiveness Executive Opinion Survey based on an index from 0 to 10) Імідж вашої країни за кордоном сприяє розвитку бізнесу (на основі індексу від 0 до 10)
Digital transformation in companies Цифрова трансформація в компаніях	Digital	Digital transformation in companies is generally well implemented (Competitiveness Executive Opinion Survey based on an index from 0 to 10) Цифрова трансформація в компаніях загалом добре реалізована (на основі індексу від 0 до 10)
Health infrastructure Інфраструктура охорони здоров'я	InfrHealth	Health infrastructure meets the needs of society. (Competitiveness Executive Opinion Survey based on an index from 0 to 10) Інфраструктура охорони здоров'я відповідає потребам суспільства (на основі індексу від 0 до 10)

Джерело: складено авторами відповідно до [24]

Враховуючи різний перелік та кількість країн у дослідженнях, які слугують інформаційною базою, було проведення відбору країн таким чином, щоб по них були

наявні значення усіх змінних за двома дослідженнями. В результаті вибірка країн скоротилася до 50 країн.

З метою перевірки гіпотези про залежність суб'єктивного благополуччя (щастя) від показника об'єктивного благополуччя (ВВП) країни були згруповані у 2 групи – з доходом вище та нижче середнього за сукупністю країн, які увійшли в нашу вибірку (40 тис. доларів США). Враховуючи суттєву відмінність від інших країн вибірки, з інформаційної бази було виключено 2 країни: Ісландію та Сінгапур. Обчислене середнє поділило решту 54 країн на дві рівновеликі групи по 27 країн (табл. 3).

Таблиця 3. Кореляція Пірсона для всіх країн

<i>Предиктор</i>	<i>Кореляція Пірсона LS</i>	<i>Знач. (двостороння)</i>	<i>Предиктор</i>	<i>Кореляція Пірсона LS</i>	<i>Знач. (двостороння)</i>
GDP	,680**	,000	EO	,413**	,002
SS	,744**	,000	DI	,368**	,006
HL	,671**	,000	BigData	,089	,521
FLS	,535**	,000	Brain	,418**	,002
G	,198	,150	Digital	,151	,276
PC	-,613**	,000	InfrHealth	,482**	,000
Pens	,363**	,007			

Джерело: розраховано авторами з використанням програми SPSS.

Серед 13 предикторів статистично значущими для всієї сукупності країн виявилися наступні предиктори: GDP, SS, HLE, DI, FLS, PC, Pens, EO, Di, Brain, InfrHealth (кореляція значуща на рівні 0,01) (табл. 4).

Таблиця 4. Ранжування змінних залежно від тісноти зв'язку (кореляції) у виокремлених групах країн

<i>Змінна</i>	<i>Країни з рівнем ВВП меншим, ніж 40 000 доларів США</i>	<i>Змінна</i>	<i>Країни з рівнем ВВП більшим, ніж 40 000 доларів США.</i>
DI	,704**	SS	,778**
SS	,662**	FLS	,737**
GDP	,533**	HLE	,579**
HLE	,502**	PC	-,516**
BigData	-,434*	G	,451*
Digital	-,383*	InfrHealth	,301
G	-,288	Brain	,252
FLS	,173	GDP	,196
PC	,137	Pens	,196
Brain	-,103	EO	,158
Pens	-,163	DI	,155
EO	-,163	BigData	,131
InfrHealth	-,191	Digital	,037

Джерело: розраховано авторами з використанням програми SPSS.

Таким чином, проведений кореляційний аналіз для визначених 2-х груп країн дозволив отримати такі результати.

1. Для першої групи країн статистично значущими виявилися наступні предиктори: GDP, SS, HLE, DI (кореляція значуща на рівні 0,01) та BigData, Digital (кореляція значуща на рівні 0,05).

Тобто оцінювання положення на драбині Кантріла (життєвій драбині) Ladder score (змінна LS) статистично значущо залежить від таких предикторів, як: наявний дохід, соціальна підтримка, ВВП на душу населення, очікувана тривалість здорового життя, використання великих даних і аналітики, цифрова трансформація в компаніях. При цьому для предикторів GDP, SS, HLE, DI виявлено додатну кореляцію, а для BigData, Digital – від’ємну (табл. 3, табл. 4).

2. Для другої групи країн статистично значущими виявилися наступні предиктори: SS, HLE, FLS, PC (кореляція значуща на рівні 0,01) та G (кореляція значуща на рівні 0,05) (табл. 3, табл. 4). Решта предикторів впливають (корелюють) не суттєво на показник «Рівень щастя» (змінна LS).

Тобто, для країн з рівнем ВВП на душу населення більшим, ніж 40000, оцінка положення на драбині Кантріла (життєвій драбині) Ladder score (змінна LS) статистично значущо залежить (корелює) від таких предикторів: соціальна підтримка, свобода робити життєвий вибір, очікувана тривалість здорового життя, сприйняття корупції (з від’ємною кореляцією), щедрість.

Висновки. Проведене дослідження дозволило встановити наступне:

1. Предиктор GDP (ВВП на душу населення) для першої групи суттєво впливає на «рівень щастя», тоді як для другої групи не впливає. Тобто рівень ВВП на душу населення є суттєвим чинником для визначення рівня щастя для бідніших країн і не є суттєвим для заможніших країн.

2. Перелік предикторів суб’єктивного благополуччя (щастя) залежить від об’єктивного благополуччя, індикатором якого є ВВП на душу населення):

- предиктор FLS (свобода робити життєвий вибір) є суттєвим для заможних і не є суттєвим для бідніших країн;
- предиктор PC (сприйняття корупції) є суттєвим (з від’ємною кореляцією) для заможних країн, тоді як для першої групи країн він не є статистично значущим;
- предиктор DI (наявний дохід) суттєво впливає на рівень щастя для першої групи країн, тоді як для другої групи не суттєво.

Отримані науково обґрунтовані (статистично підтверджені) висновки щодо предикторів щастя мають бути враховані державними та регіональними органами. А також слугувати мотиватором для розроблення відповідних цільових програм та планів заходів, спрямованих на їх покращення. Це, в свою чергу, буде сприяти зростанню суб’єктивного благополуччя (щастя) населення, його задоволеністю життям у певній країні чи локації.

Conclusions. The conducted research made it possible to establish the following:

1. The predictor GDP (GDP per capita) for the first group significantly affects the «level of happiness», while for the second group, it does not. That is, the level of GDP per capita is a significant factor in determining the level of happiness for poorer countries, and not significant for wealthier countries.

2. The list of predictors of subjective well-being (happiness) depends on objective well-being, the indicator of which is GDP per capita):

- the FLS (freedom to make life choices) predictor is significant for wealthy countries and not significant for poorer countries;
- the predictor of PC (perception of corruption) is significant (with a negative correlation) for wealthy countries, while for the first group, it is not statistically significant.
- the predictor DI (disposable income) significantly affects the level of happiness for the first group, while not significantly for the second group.

The obtained scientifically based (statistically confirmed) conclusions regarding the predictors of happiness should be taken into account by state and regional authorities. And also serves as a motivator for the development of appropriate target programs and action plans aimed at their improvement. This, in turn, will contribute to the growth of the

subjective well-being (happiness) of the population, and its satisfaction with life in a certain country or location.

Список використаних джерел

1. Щастя: до цілісного підходу до розвитку: резолюція Генеральної Асамблеї ООН 2011. URL: <https://digitallibrary.un.org/record/715187> (дата звернення: 10.06.2024).
2. Enabling Technologies for Industry 5.0. Results of a workshop with Europe's technology leaders. URL: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/8e5de100-2a1c-11eb-9d7e-01aa75ed71a1> (дата звернення: 10.06.2024).
3. Dominko M., Verbič M. The economics of subjective well-being: A bibliometric analysis. *Journal of Happiness Studies*. 2019. No. 20 (6). P. 1973–1994. DOI: <https://doi.org/10.1007/s10902-018-0022-z>
4. Jain M., Sharma G., Mahendru M. Can i sustain my happiness? A review, critique and research agenda for economics of happiness. *Sustainability (Switzerland)*. 2019. No. 11 (22). DOI: <https://doi.org/10.3390/su11226375>
5. Singh K., Saxena G., Mahendru M. Revisiting the determinants of happiness from a grounded theory approach. *International Journal of Ethics and Systems*. 2023. No. 39 (1). P. 21–35. DOI: <https://doi.org/10.1108/IJOES-12-2021-0236>
6. Істерлін Чи покращує економічне зростання людську долю? Деякі емпіричні докази. В Пол А. Девід; Мелвін В. Редер (ред.). Нації та домогосподарства в умовах економічного зростання: есе на честь Мойсея Абрамовича. Нью-Йорк : Academic Press, Inc. 1974.
7. Істерлін Річард Парадокс втрачено? Огляд поведінкової економіки. 2017. № 4 (4). С. 311–339. DOI: <https://doi.org/10.1561/105.000000068>
8. Кларк Ендрю Е., Фрайтерс Пол, Шилдс Майкл А. Відносний дохід, щастя та корисність: пояснення парадоксу Істерліна та інших головоломок. *Журнал економічної літератури*. 2008. № 46 (1). P. 95–144. DOI: <https://doi.org/10.1257/jel.46.1.95>
9. Ehsan Latif Адаптація щастя до доходу: дані з Канади. *Економічний вісник*. 2015. № 35 (3).
10. Diener E., Lucas R. E., & Scollon C. N. Beyond the Hedonic Treadmill: Revising the Adaptation Theory of Well-Being, *The Science of Well-Being: The Collected Works of Ed Diener*, Dordrecht: Springer Netherlands, 2009. P. 103–118. DOI: https://doi.org/10.1007/978-90-481-2350-6_5
11. Грем Ліам, Освальд, Ендрю Дж. Гедонічний капітал, адаптація та стійкість. *Журнал економічної поведінки та організації*. 2010. № 76 (2). P. 372–384. ISSN 0167-2681. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jebo.2010.07.003>
12. DiTella R., RJ MacCulloch, AJ Oswald. Уподобання над інфляцією та безробіттям: докази опитувань щастя. *Американський економічний огляд*. 2001. № 91 (1). P. 335–341. CiteSeerX 10.1.1.23.7315. DOI: <https://doi.org/10.1257/aer>
13. Вулферс Джастін. Чи волатильність ділового циклу коштує дорого? Докази опитувань суб'єктивного благополуччя. *Міжнародні фінанси*. 2003. № 6 (1). С. 1–26. DOI: <https://doi.org/10.1111/1468-2362.00112>
14. Layard R., Clark A., Senik C. Причини щастя і нещастя. У Всесвітньому звіті про щастя за 2012 рік. *Мережа рішень для сталого розвитку*. 2012.
15. Stevenson B., Wolfers J. Економічне зростання та суб'єктивне благополуччя: переоцінка парадоксу Істерліна. *Документи Брукінгса про економічну діяльність*. 2008. № 1. С. 1–87. DOI: <https://doi.org/10.1353/eca.0.0001>
16. Sacks DW, Stevenson B., Wolfers J. Суб'єктивне благополуччя, дохід, економічний розвиток і зростання У ...і прагнення до щастя: благополуччя та роль уряду. *Лондон : Інститут економічних питань*. 2012. С. 59–97.
17. Diener E., Tay L., Oishi S. Зростання доходів і суб'єктивний добробут націй. *Журнал особистості та соціальної психології*. 2013. № 104 (2). С. 267–76. DOI: <https://doi.org/10.1037/a0030487>
18. Veenhoven R., Vergunst F. Ілюзія Істерліна: економічне зростання супроводжується великим щастям. *Міжнародний журнал щастя та розвитку*. 2014. № 1 (4). С. 311–343. Doi: 10.1504/IJHD. 2014.066115.
19. Істерлін Річард Парадокс втрачено? Огляд поведінкової економіки. 2017. № 4 (4). С. 311–339. DOI: <https://doi.org/10.1561/105.000000068>
20. Fanning A. L., O'Neill D. W. The Wellbeing–Consumption paradox: Happiness, health, income, and carbon emissions in growing versus non-growing economies. *Journal of Cleaner Production*. 2019. № 212. С. 810–821. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2018.11.223>
21. Jebb A. T., Tay L., Diener E., Oishi S. Happiness, income satiation and turning points around the world. *Nature Human Behaviour*. 2018. № 2 (1). С. 33–38. DOI: <https://doi.org/10.1038/s41562-017-0277-0>
22. Stelzner M. Growth, consumption, and happiness: Modeling the easterlin paradox. *Journal of Happiness Studies*. 2022. № 23 (2). С. 377–389. DOI: <https://doi.org/10.1007/s10902-021-00402-4>

23. Helliwell John F., Richard Layard, Jeffrey Sachs, Jan-Emmanuel De Neve, eds. World Happiness Report 2021. New York: Sustainable Development Solutions Network. 2021. URL: <https://worldhappiness.report/ed/2021/> (дата звернення: 10.06.2024).
24. IMD World Competitiveness Online. URL: <https://worldcompetitiveness.imd.org/> (дата звернення: 10.06.2024).
25. Haerpfer C., Inglehart R., Moreno A., Welzel C., Kizilova K., Diez-Medrano J., Lagos M., Norris P., Ponarin E., Puranen B. (eds.). World Values Survey: Round Seven – Country-Pooled Datafile Version 5.0. Madrid, Spain & Vienna, Austria: JD Systems Institute & WWSA Secretariat. 2022. Doi: 10.14281/18241.20ю.
26. John F. Helliwell, Haifang Huang, Shun Wang, and Max Norton Statistical Appendix 1 for Chapter 2 of World Happiness Report 2021 March 18, 2021. URL: <https://happiness-report.s3.amazonaws.com/2021/Appendix1WHR2021C2.pdf> (дата звернення: 10.06.2024).

References

1. Shhastja: do cilisnogho pidkhotu do rozvytku: rezoljucija Gheneraljnoji Asambleji OON [Happiness: towards a holistic approach to development: a resolution of the UN General Assembly]. 2011. Available at: <https://digitallibrary.un.org/record/715187> (accessed 10 June 2024).
2. Enabling Technologies for Industry 5.0. Results of a workshop with Europe's technology leaders. Available at: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/8e5de100-2a1c-11eb-9d7e-01aa75ed71a1> (accessed 10 June 2024).
3. Dominko M., Verbič M. (2019) The economics of subjective well-being: A bibliometric analysis. *Journal of Happiness Studies*, no. 20 (6), pp. 1973–1994. DOI: <https://doi.org/10.1007/s10902-018-0022-z>
4. Jain M., Sharma G., Mahendru M. (2019) Can i sustain my happiness? A review, critique and research agenda for economics of happiness. *Sustainability (Switzerland)*, no. 11 (22). DOI: <https://doi.org/10.3390/su11226375>
5. Singh K., Saxena G., Mahendru M. (2023) Revisiting the determinants of happiness from a grounded theory approach. *International Journal of Ethics and Systems*, no. 39 (1), pp. 21–35. DOI: <https://doi.org/10.1108/IJOES-12-2021-0236>
6. Isterlin (1974). Chy pokrashhuje ekonomichne zrostannja ljuds'ku dolju? Dejaki empirychni dokazy [Does economic growth improve human lot? Some empirical evidence]. V. Pol A. Devid; Melvin V. Reder (red.). *Naciji ta domoghospodarstva v umovakh ekonomichnogho zrostannja: ese na chestj Mojseja Abramovycha*. Njju-Jork: Academic Press, Inc. [Nations and Households under Economic Growth: Essays in Honor of Moisei Abramovich. New York: Academic Press, Inc.].
7. Isterlin Richard (2017) Paradoks vtracheno? Oghljad povedinkovoi ekonomiky [The paradox is lost? Overview of behavioral economics, no. 4 (4), pp. 311–339. DOI: <https://doi.org/10.1561/105.000000068>
8. Klark, Endrju E.; Frajters, Pol; Shylds, Majkl A. (2008). Vidnosny dokhid, shhastja ta korysnistj: pojasnennja paradoksu Isterlina ta inshykh gholovolomok [Relative Income, Happiness, and Utility: Explaining the Easterlin Paradox and Other Puzzles]. *Journal of economic literature*, no. 46 (1), pp. 95–144. DOI: <https://doi.org/10.1257/jel.46.1.95>
9. Ehsan Latif (2015) Adaptacija shhastja do dokhotu: dani z Kanady [Adaptation of Happiness to Income: Evidence from Canada]. *Economic Herald*, no. 35 (3).
10. Diener E., Lucas R. E., & Scollon C. N. (2009). Beyond the Hedonic Treadmill: Revising the Adaptation Theory of Well-Being, *The Science of Well-Being: The Collected Works of Ed Diener*, Dordrecht: Springer Netherlands, pp. 103–118. DOI: https://doi.org/10.1007/978-90-481-2350-6_5
11. Ghrem, Liam; Osvaljd, Endrju Dzh. (2010-11-01). Ghedonichnyj kapital, adaptacija ta stijkistj. [Hedonic capital, adaptation and sustainability]. *Journal of Economic Behavior and Organization*, no. 76 (2), pp. 372–384. ISSN 0167-2681. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jebo.2010.07.003>
12. DiTella R., RJ MacCulloch, AJ Oswald (2001) Upodobannja nad infljacieju ta bezrobittjam: dokazy opytuvanj shhastja. [Preferences over Inflation and Unemployment: Evidence from Happiness Surveys]. *American Economic Review*, no. 91 (1), pp. 335–341. CiteSeerX 10.1.1.23.7315. DOI: <https://doi.org/10.1257/aer>
13. Vulfers Dzhashtin (2003) Chy volatyljnistj dilovogho cyklu koshtuje dorogho? Dokazy opytuvanj sub'jektyvnogho blaghopoluchchja [Is Business Cycle Volatility Costly? Evidence from Surveys of Subjective Well-Being]. *Mizhnarodni finansy*, no. 6 (1), pp. 1–26. DOI: <https://doi.org/10.1111/1468-2362.00112>
14. Layard R., Clark A., and Senik C. (2012). Prychyny shhastja i neshhastja. U Vsesvitnjomu zviti pro shhastja za 2012 rik. [Causes of happiness and unhappiness. In the 2012 World Happiness Report]. Merezha rishenj dlja stalogho rozvytku.
15. Stevenson B., and Wolfers J. (2008) Ekonomichne zrostannja ta sub'jektyvne blaghopoluchchja: pereocinka paradoksu Isterlina. Dokumenty Brukinghsa pro ekonomichnu dijaljnistj. [Economic Growth and Subjective Well-Being: Reassessing the Easterlin Paradox.]. *Brookings Papers on Economic Activity*, no. 1–87. DOI: <https://doi.org/10.1353/eca.0.0001>

16. Sacks DW, B. Stevenson, and J. Wolfers (2012). Sub'jektyvne blaghopoluchchja, dokhid, ekonomichnyj rozvytok i zrostantnja. U ...i pragnennja do shhastja: blaghopoluchchja ta rolj urjadu [Subjective well-being, income, economic development and growth. In and the Pursuit of Happiness: Well-Being and the Role of Government]. London: Instytut ekonomichnykh pytanj, pp. 59–97.
17. Diener E., Tay L., and Oishi S. (2013) Zrostantnja dokhodiv i sub'jektyvnyj dobrobut nacij [Income growth and the subjective well-being of nations]. Zhurnal osobystosti ta socialjnoji psykholohiji, no. 104 (2), pp. 267–76. DOI: <https://doi.org/10.1037/a0030487>
18. Veenhoven R. and Vergunst F. (2014) Iljuzija Isterlina: ekonomichne zrostantnja suprovodzhujetsja velykym shhastjam [The Easterlin Illusion: Economic Growth Comes with Great Happiness]. Mizhnarodnyj zhurnal shhastja ta rozvytku, no. 1 (4), pp. 311–343. DOI: <https://doi.org/10.1504/IJHD.2014.066115>
19. Isterlin, Richard (2017). Paradoks vtracheno? [The paradox is lost?]. Oghljad povedinkovoji ekonomiky, no. 4 (4), pp. 311–339. DOI: <https://doi.org/10.1561/105.00000068>
20. Fanning A. L., O'Neill D. W. (2019) The Wellbeing–Consumption paradox: Happiness, health, income, and carbon emissions in growing versus non-growing economies. Journal of Cleaner Production, no. 212, pp. 810–821. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2018.11.223>
21. Jebb A. T., Tay L., Diener E., Oishi S. (2018) Happiness, income satiation and turning points around the world. Nature Human Behaviour, no. 2 (1), pp. 33–38. DOI: <https://doi.org/10.1038/s41562-017-0277-0>
22. Stelzner M. (2022) Growth, consumption, and happiness: Modeling the easterlin paradox. Journal of Happiness Studies, no. 23 (2), pp. 377–389. DOI: <https://doi.org/10.1007/s10902-021-00402-4>
23. Helliwell John F., Richard Layard, Jeffrey Sachs, and Jan-Emmanuel De Neve, eds. (2021). World Happiness Report 2021. New York: Sustainable Development Solutions Network. Available at: <https://worldhappiness.report/ed/2021/> (accessed 10 June 2024).
24. IMD World Competitiveness Online. Available at: <https://worldcompetitiveness.imd.org/> (accessed 10 June 2024).
25. Haerper C., Inglehart R., Moreno A., Welzel C., Kizilova K., Diez-Medrano J., Lagos M., Norris P., Ponarin E., Puranen B. (eds.). (2022) World Values Survey: Round Seven – Country-Pooled Datafile Version 5.0. Madrid, Spain & Vienna, Austria: JD Systems Institute & WVSA Secretariat. Doi:10.14281/18241.20ю.
26. John F. Helliwell, Haifang Huang, Shun Wang, and Max Norton (2021) Statistical Appendix 1 for Chapter 2 of World Happiness Report 2021 March 18. Available at: <https://happiness-report.s3.amazonaws.com/2021/Appendix1WHR2021C2.pdf> (accessed 10 June 2024).